

BUDA-PESTA

19 Decembrie st. v.

31 Decembrie st. n.

Va ești duminică.

Redact.: strad'a Havas nr. 1.

Nr. 51.

ANULU XII.

1876.

Pretul pe un an 10 fl.

Pe 1/2 de an 5 fl.; pe 1/4 de an 2 fl. 70 cr.

Pentru Romani 2 galbeni.

Recensiuine

a supra novelcloru concurse pentru premiulu femeiloru romane.

(Fine.)

III.

„Sfirsitului lui Despotu voda“, novela istorica.

Se face o introducere, in care se espune istoria domniloru din Moldova de la Alesandru IV pana la Despotu voda, . . . apoi :

I. „Nóptea e viforosa. Ventulu *végia* (!) in fricosiatu, norii ferbu si clocotescu . . . Orcanulu nordicu sguduitu din sehestrulu Moscoviei alunga si nebusiesce aerulu, norii alérgea *mugindu mugete* in fricosiate . . . si vuetulu alérgea prin vezduhu cá izbend'a pecatelor (!)“

„Riurile spumédia, codrii vuescu cá si oriesii in portile iadului (!) Lupii urla si fierele s'ascundu de frica, *de furi'a naturei, de fri-c'a* lui Dumnedieu.“

„E ór'a noptii *cea grea*, ór'a nelucelor si a spaimelor! E ór'a, candu balaurii din povesti iesu din pesterile muntiloru si alérgea prin nori, purtandu fortuna si sbiciuindu pamentulu!“ . . . (Intru adeveru grozavu! Cea sè fia?)

„In Moldova, de la Sucév'a spre muntii Transilvaniei, intr'o *padure seculara* se vedu doi calareti, dóue figure negre mergéndu incetu.“

. . . Erá unu „berbatu“ (asiá scrie auto-riulu cuventulu barbatu) si o fetitia frageda.

Ei se apropiara de o stanca *hurluita*, langa o pétra *cumplita*; acolo intr'o poiéna este unu mormentu cu unu monumentu de pétra. „Berbatulu“, mai bine dóra — berbantulu — prinse copil'a *peste bratiu* (!) apoi se plecà pe mormentu.

— „Ací sunt depuse — dice — osamintele celui mai bravu patriotu, Mario, ací dórme Vladioianu, a carui *memoria nu o uita Romanulu*, a carui suvenire ne inspira“ . . . Lacrimelme i curmara cuventulu si tacù. — Mai apoi spune barbatulu, cum a muritu ací Vladioianu, pribégu obositu, cum nainte de mórte : „Nepóte, dise betranulu cu o voce slaba, eu moriu, fi scutulu familiei mele . . . Si voi Romanii cei adeverati, ve infratiti, sè resbunati mórtea mea — nu pentru mine — pentru tíera!“

Vladioianu a fostu tatalu Mariei. — „Maria plangea amaru.“

— „Ór'a *cea cumplita* a sositu Mario! De adi incepu calea si nu me voiu oprí póte pana la tronul séu la — esiafodu. Intre ori ce imgregiuràri, Mario, *crutia-mi* scumpulu teu amoru, *la tronul séu la esiafodu* (!) *ne vomu intél-ni!*“ (In catro a apucatu de ací bét'a féta singura in puterea noptii, de si-iea remasu bunu mirele de la ea? si frumosu prospectu pentru

dins'a, — la casu sè ajunga si ea la esiafodu!)

Barbatulu, carele vorbi cu Maria este „Tomsia parcalabulu Sucevei si hatmanulu ostiloru moldovene.“

Ací in *padurea seculara* in aceea-si nópte viforósa convinu si alti trei partisani ai lui Vladoianu *fara scirea lui Tomsia* si conspira apoi *cu Tomsia dimpreuna* spre detronarea lui Despotu voda. „Asiá sè ne ajute Dumnedieu“, jurara. — „In acestu momentu esí lun'a de dupa unu noru. Si intr'alta margine a poienei se vediù unu omu naltu standu *pe pitióre* cu man'a redicata. Man'a cea redicata erá négra ca carbunele.“

— „La Filipi!“ strigà. (Omulu est'a a vediutu si auditu asiá dara tóte!)

II. „Sér'a si-estindea aripile sale peste orasiulu *printiariu* si *tóta* Suceva erá liniscita.“

Tomsia hatmanulu e in audientia la printiulu (va sè dica voda), elu intriga la vod'a contra partidei lui Lapusnénu, dice cà ómenii lui au fostu la mormentulu lui Vladoianu.

— „Hah! — (facea vod'a) — voiu *sapá* pamentulu Moldovei si-lu voiu semená cu cadavre (?) de boieri!“ — Domnulu e incantatu de Tomsia — si lu-*imbratiosia*!“ (Dar ce a ispravitu apoi man'a négra ca carbunele? N'a cunoscutu pe conjurati? Ce prostu atunci, cà i-a spariatu cu *Filipi* (sic) fara sè afle mai antâiu, cine sunt? — Séu cà autoriulu a folositu figur'a acést'a — vedi si mai la vale — numai asiá candu a socotitu, cà a facutu o descarcatura buna, — cum se ivesce popantiulu in puscaria la lovirea centrului; — si est'a lucru vechiu.)

Printiulu dà porunca *subparcalabului* sè prindia „pe trei lotri in haine boieresci“, cari au convenitu in acea séra in gradin'a lui Tache. (Câtu de bine este éراسi informatu vod'a despre tóte!) Tomsia mai desperá; — erau complicitii sei. — Pe la miediulu noptii unu aprodu presentà Domnului o cutia, in care erá capulu *subparcalabului*. — Tomsia resuffà. — — Cu óra mai tardiù se aflá Tomsia cu cei trei la olalta in gradin'a lui Tache si se mirau, cà cine a taiatu capulu *subparcalabului*! (Dar scopulu convenirii?!)

III. Ne aflàmu intr'o vila, zidita de Despotu voda pentru *metres'a sa Nora*.

„Unu barbatu athleticu intra. Nora sare naintea lui si i dà man'a cu multa gratia. — „Ah! Tomsia (!) câte seri fara tine! . . . Femei'a apoi i *dadù* fruntea cà o copila mica si Tomsia o sarutà.“

Ei vorbescu de amoru si de politica. — Nor'a e unu bobocu de Pompadour. — Ea chiama pe Tomsia la tronu, — si dins'a sè-i fia dómna! Autoriulu dice, cà Tomsia o desemna in cugetu de *instrumentu spre ajungerea scopului*, cà apoi sè o *nimicésca*; — o lasa inse sè créda, cà i va fi socia.“ „Cine iubesc in lume cà si eu pe Nora? . . . angeru dulce!“

Nor'a spune apoi, cà ea a descapetinat pe subparcalabulu si a scapatu pe cei trei conjurati. (Óbla marturisire!) — „Tomsia se *infiorà* de ea, dar facù *fatia esaltata*, o prinse in bratie cà pe o copila mica (!) si o *sarutà multu* . . . *multu* . . . Nora sorbiá din pocalulu amorului sed usa . . . béta (!)

IV. V. Erá o séra frumósa. La Nora intra o copila tinera.

— „*Vorbesci, vorbesci*“ (va sè dica: *vorbesc*) — o invità Nora. — „Conjuratii sunt la pétr'a alba in ruinele monastirii, — si sunt tradati.“

— „Secretulu e descoperitu! — *sberà* Nora.“ Maria, càci ea este fetiti'a, continua:

— *Suceva dórme, dar Suceva e tréza. Suceva nu scie nimic'a, dar Suceva va avé mane esiafodu infricosiatu.*“ (Ce bulguire e ast'a?!)

— „De unde le scii aceste?“

— „Tomsia e mirele meu!“

„Nora rumeni si asudà *intr'unu momentu.*“ Urméza scena intre aceste dóue femei, *amen-dóue miresele lui Tomsia*. — Maria *abdice* de Tomsia, pentru a-i scapá viéti'a. — Afara se redica o furtuna *infricosiata* (din seninu, se tiene de scena) — Maria jurá! — Nora mantue pe conjurati. In midiloculu adunàrii *revolutionariloru Tomsia o strinse* (pe Nora) *in bratie*. — Conjuratii fugu si in fuga vedu in urm'a loru unu omu calare cu *man'a redicata*. *Man'a i erá négra cà carbunele La Filipi! strigà ragusitu.* (Éراسi popantiulu!)

VI. Urméza o schitia istorica supraficiala.

Nora afla, cà e insielata de Tomsia (candu si cum?); ea cu doru sè-si resbune contra lui Tomsia lu-invita la unu „*randezvous*“ in cas'a sa; elu scie cu ce scopu ambla Nora si nu primisce *randezvous-ulu* (rendez-vous) in casa, ci „sub pólele unei paduri romantice.“ — Ací Tomsia este atacatu de mai multi aderinti ai lui Despotu si de Nor'a in sa-si cu arm'a. Maria aflandu si ea — bunuti'a — de intêlnirea acést'a — (candu si cum?) apare in fati'a locului, impusca (in cine? nu se spune) Tomsia scapa cu fug'a peste unu riu, calulu i se innéca, elu inse totusi scapa (cum?) — Privi indereptu si éراسi vediù man'a négra.

„La Filippi, Tomsia! Si barbatulu erá Despotu voda insusi (!?) . . .

VII. De aci nainte se desvólta lucrurile in fuga. Revolutiunea irumpe. Tomsia se proclama Dómnu. — Se naltia esiafodulu pentru Visznovszky, rivalulu lui Tomsia. — „Oh câtu sange s'a versatu . . . in lupt'a acést'a patriotica si santa (?)“

Nora „dupa fidantiarcea (!) lui Despotu, frumseti'a ce domniá, farmeculu ce nebuniá — deveni unu vestmentu aruncatu.“ Ea se facú calugaritia, aflà apoi ascunsulu Mariei.

„Despotu voda cu câtiva armeni, apoi greci si maghiari, remasi in tiéra esira naintea lui Tomsia si se predadura.

O calugaritia intra la Tomsia, este Nora. „La tronu ne vomu intêlni! — dise cu o voce profunda, apoi tacú.“ „Tomsia ingalbeni cá cé-r'a, ochii i vomau focu.“

Vine veste prin alta calugaritia, cá Maria e mórtá. „Cine o a ucisu — vorbesci Anastasia?!“ „Eu! strigà Nora.“ — *Tomsia lesina* . . . Se aduce veste, cá copil'a Norei (cu Despotu) inca e mórtá. „Nora esindu din odaia alergà ca o nebuna.“ — „Tomsia privi dupa dins'a si nu dise nimic'a.“ — „Apoi se scolà, *increti din frunte* (obligatu) cu severitatea unui domnitoriu tare — si intrà in sal'a curtii.“

Tomsia mai vediù odata pe Maria mórtá. „Intr'alta di si redicà esiafodulu.“

„O trimbitia sunà — si se taià Despotu voda Iacobu tiranulu Moldovii!“ — — —

Dupa ce amu espusu cuprinsulu acestei novele curiose, venimu sè ni dàmu parerea:

Noi nu putemu aflá intentiunea novelei acesteia. — Ce a voitu autoriulu sè ni ofere in persón'a lui Tomsia, pe care — dupa cuprinsulu novelei — trebue sè-lu privimu de personagiulu principalu? — Unu Don Juan? — Unu Alcibiade *lesinatoriu*? — Nici unulu, nici altulu; ci ni-a plasmuitu o persóna de unu caracteru mascaritu.

Unde este acea eternisatu in istoria, cá Tomsia dupa ce conjurà mirés'a la mormentulu tatalui ei sè-i *crutie* (va sè dica *pastreze*) amorul in viétia si dupa mórté, cu o óra mai tardiu s'ar fi dusu sè se iubésca cu metres'a altuia, si sè o incolue intr'unu modu nedemnu, *sarutandu-o multu . . . multu*, facundu-o in totu chipulu sè créda, cá o iubesce si cá ea i va fi dómna!? — Déca ar fi aceste in istoria, aru trebúi retacute. Posteritatea nu are trebuintia sè-si aduca aminte de astfeliu de istorii galante, incopciate cu misieletatea de caracteru, de la cari nu póte invetiá nimica bunu, mai

alesu candu cetesce, cá ticalosii de aceste a comisú barbatulu celu mai laudatu alu naratiunii! — Inse aceste nu sunt in istoria, — si autoriulu nu i se póte iertá, cá si-a batjocuritu eroulu atátu de uritu, pe candu de lasá pe Nora sè-si resbune *amorulu respinsu* de Tomsia, putea sè pastreze acestuia unu caracteru de si ambitiosu si egoisticu, cáci tient'a de frunte i-a fostu domni'a — dupa cum descrie autoriulu evenimintele, — dar nemaculatu.

Ce trebuintia a fostu óre, cá autoriulu sè faca pe Tomsia, cui i s'a inchinatu nectarulu amorului in pocalu de auru, sè-lu sórba si din valàu?

Nora este cevasi mai bine caracterisata cá o *femeia frumósa*, cum i dice autoriulu; dar cá ea: „erá unu sóre, dar unu sóre, *de la care tóta faptur'a se potea incaldi*“ . . . aflàmu, cá numai o esaltatia morbósa o póte dice. Si nu pricepemú cum vine Nora de-odata sè-si resbune contra lui Tomsia, dupace Maria abdise cu juramentu de dinsulu, si acést'a inca nu i marturise, cá iubesce *numai* pe Maria.

Rol'a Mariei e falsa, candu cu tóte, cá se lapedase cu juramentu de Tomsia; totusi dupa intronare se pune si i scrie (o epistola fantastica, neintielésa) cá si mirelui seu.

Despotu voda erá sè fia personagiulu principalu alu novelei. Dara ce rola jóca dinsulu in decursulu naratiunii? — Tiene man'a redicata „si man'a erá négra cá carbunele!“ si la trei ocazioni striga: „La Filippi!“ — La *Philippi* inse nu ne-amu mai intêlnitu; a remasu dupa culise.

Despotu voda incheia tóte actele de conjuratiune cu amenintiarea acést'a, — o curiósa frasa in seclulu alu 16-le, — si totusi, sciindu séu trebuindu consecinte sè scie, cá Tomsia ambla sè-lu imburde de pe tronu, ca sè se puna elu in locu, dinsulu lu-tiene si mai departe in demnitatea de hatmanu si „lu-imbratísiésa.“ — Ce inima iertatória pentru unu tiranu!

Autoriulu pretinde, cá ni-a scrisu o novela istorica, si noi din istoria, dupa novel'a Dsale, putinu scimu mai multu de câtu mai nainte. Sub domni'a lui Despotu provinu insemnate si interesante episode. (Lupt'a, pana a ajunsu la domnia. Desarmarea moldoveniloru cu ajutoriulu lui Bernovszky (nu Vernovszky) Motiocu, Stroitia si Revelles, persóne istorice. Cért'a cu Laszki pentru bani si doctorulu decapitatu. Intrigele lui Despotu cu secuii, coreligionarii sei contra lui Sigismundu. Iscalitur'a de *rege*. Mintiun'a cu cele dóue coróne tramise din ceriu. Episcopulu Lusiniu cu mu-

ierea sa, fét'a lui Melanchton. Scól'a din Cotnaru. Galbenulu de omu casatoritu. Revolt'a poporului din Hotinu pentru galbenu. Otravirea lui Lusiniu. Vestea falsa, cà Tatarii au atacatu tiér'a. Uciderea unguriloru si nemtiloru pentru propagarea lateranismului. Inchiderea lui Despotu in Suceva cu 656 de ostasi. Aperarea de 3 luni. Intórcerea ostiriloru la capitala, unde cu sil'a au pusu Domnu pe Tomsia s. a.) cari trebuiau parte atinse in *decursulu* naratiunii, éra in partea cea mai mare (cu reflectiune la starea culturala a timpului, la viéti'a casnica, sociala si resboinica, la organismulu statului s. a.) *aveau sè fia obiectulu de actiune alu eroiloru*, **càci asiá se scriu novelele istorice**; autoriulu inse se multumesce a impartasi istoriculu (superretractu din Sinkay) introductivulu si supraficialu, éra persónele putine istorice, ce si-a alesu, le ocupa totu cu lucruri neistorice, in tóta privinti'a *de nimic'a*.

Acum câtu pentru forma strictu, cá sè se póta face o idea despre cuprinsulu intregu, e destulu sè se ié in privire citatele facute. — Frase bombastice fara intielesu (Cetesce scen'a I.) Autoriulu la tóte scenele si cele mai nevinovate face introductiunea cu bombardonu; pune in miscare tóte elementele si sgátiena pamentulu din titíni, ca — sè scréna unu sioricelu! si candu a gatatu indata scóte si pe „baubau.“

Autoriulu caracteriséza asiá:

„Moldov'a érá tiér'a cea de lapte dulce“ (Ce fericitu sunt Moldovenii, ei innóta in lapte dulce. Ar urmá sè scimu, care e tiér'a de lapte acru si de alte bunetáti, ca sè se completeze sciinti'a geografica? Vedi ce díce Maria mai susu: „Sucev'a dórme etc. Tomsia: „Am statu la Dnistru, Nora, cu unu pitioru pe Dunare, cu altulu la Dnistru, cu ochii in Polonia“ — „Lapusnénu stà cu unu pitioru la Greci si cu unulu in Polonia“ (Vai de mine!) — „Barbatulu de o *compactiune* mai slaba“ — „Hain'a asternuta in *neglige* pe *dóue sinuri* ca *dóue paradise* (dora paradaise?) si unde buceloru asternute peste ele cu o *gratia naiva pastoralá*“ (Ce sè mai vedi si sè mai audi!) — „Astfelu veduramu pe Tomsia, *ducandu egemonia* intre partisanii lui Lapusnénu“ (egemonia!?) — Vedi motto: „Moldov'a érá tiér'a eroiloru si Suceva érá capital'a Moldovii“ (Trénc'a, Flénc'a, bab'a Stanc'a!) etc.

Autoriulu nu scie gramatic'a; elu díce: Despotu voda cu cutare apoi cutare se *predadura*. „Cine, *vorbesci* Anastasia? *racni* Tomsia cu vocea *cutropitória* (Trebuie mai multu?)

Autoriulu nu scie nici ortografia; elu scrié berbatu, indolcea, sanatosu, elu scosa si alte multe.

Sic *non* itur ad astra!

Cea ce amu observatu la cei trei autori de pana aci, suna si pentru multi alti literati de ai nostri.

Dumnia-loru facu pretenti'a de autori, fara a scí limb'a nici din punctu de vedere *gramaticalu*, nici *fraseologicu* si peste totu le lipsesce bogati'a cuvintelor.

Celu mai seracu dictionariu romanescu cuprinde sute de cuvinte, cari noi nu le scimu. Poftiti a deschide ori care dictionariu — déca aveti! — Celu mai simplu tieranu romanu are mai multa cunoscintia despre *idiotismele* limbei nóstre si scie esprimá ideile sale neasemenatu mai frumosu de câtu multi dintre noi.

IV.

„*Domnulu Tudoru*,“ novela istorica.

Lucrarea este mai multu unu romanu istoricu, càci trece preste marginile novelei. Cá romanu, opulu cu câteva indreptári s'ar puté dá publicitatii; mai bine ar fi inse sè se restringa la margini mai inguste, cá sè se póta sustiené continuu incordata atentiunea cetitoriului, care si de altmintrelea cunósce sfirsitululu marelui barbatu Tudoru Vladimirescu.

Ne absolvámu de a estrage fabul'a acestei scrieri

Caus'a, cà nu ne-amu pututu dechiará pentru premiarea acestui opu este, cà opulu e pré mare si apoi:

Pentru cà autoriulu nu chiarifica de ajunsu motivele, cari l'au indemnatu si scopulu, care l'a condusu pe Tudoru la revolutiunea, in a carei frunte s'a pusu, ci trece cu pré mare genialitate peste esentialu, — pana ce in accidentalu este pré *espansivu* fara a fi precisu; — ba din contra imbuimacesce cu dese scenerii, incátu nu este destulu a ceti odata opulu, pentru a tiené minte cursulu intempleriloru.

Cu pré multa misteriositate, incungiura autoriulu persónele naratiunii. Asiá d. e. vedi pe Anastasia (in orgi'a nopturna din taber'a lui Ypsilanti — nu?) pe Ypsilanti, pe ómenii si contrarii lui Tudoru adese ori in actiune, si trebue sè ghicesci, déca sunt intru adeveru aceia, autoriulu nu vine de felu séu fórte tardiu intru ajutoriu. Autoriulu inse trebue sè pórtre pe cetitoriu de mana in mijloculu intempleriloru cu ochii deschisi si nu orbecandu séu sè-lu traga dupa sine abiá resuflandu, altcum trece cu atentiunea peste lucruri esentiali,

pentru că e cu mintea totu la deslegarea enigmei.

Avem u încă a impută autoriului ici-cole și greutate în stilu.

Ne-a surprinsu totuși plăcutu operatulu de fatia, — și puteam dá o parere favorabilă — comparativu cu celelalte trei — a supra „Domnului Tudoru“, — deca ni eră iertatu sè încercămu unele netediri în materia și forma,

Umbrele Arboresciloru.

séu

Visulu lui Stefanu alu VI.

— Schitia dramatică. Dedicată fratelui meu *Alexandru*. —
(Urmare.)

Stefanu: Ce se dice? nu cumva că... (Furiosu.) Nu cumva că are? Minti! minti că unu ticalosu, — visulu nu are, nu póte, dar nici că-i iertatu sè aiba vr'o însemnatate... Nu, de o mîia de ori nu. (Cugetatoriu.) Și totu-

Ioanu Risticu.

sè înlocămu séu sè esplicămu multe provințialisme, pe cari publiculu nostru cetitoriu nu le întielege, și înainte de tóte sè implantămu fórfec'a rotunditória în materialulu indesatu pe 19 cóle.

În chipulu acest'a „Premiulu femeiloru romane“ nici cu asta data nu s'a pututu adjudecá nimerui.

Elia Traila.

și deca ar avé... deca se va realizá... O, nefericirea mea! (Nebunu.) Deca monstriei ce me urmau cu atât'a furia, încâtu anim'a înghiatiá în mine, deca acei monstriei me voru judecá și sentinti'a va suná: Perire! oh, nu póte sè fia!! Și totu-și deca și umbrele Arboresciloru voru pretinde resbunare, ér mormintele lor se voru deschide și adevêrulu eternu va resuná că prin o fanfara de la unu polu

pana la celalaltu, — si déca resunetulu va strabate aerulu cu unu vuetu de care se revolta chiar si iadulu cu furiile sale, ér cerulu, lun'a, stelele, muntii si codrii petrunci de cuventulu adevèrului mi-voru dice: „Stai, Stefane! tu ai petatu tronulu strabuniloru tei cu sange nevinovatu, tu esti ucigasiu!“ Uh! gróznica idea, inse mortii nu-si parasescu mormintele loru, — mortii nu invia! Aiurezu, dar consciinti'a me mustra, mi-sfasia anim'a. De ce si are omulu consciintia, càci aceea se contrariéza cu ambitiunea si iubirea de sine. In timpulu nostru ambitiunea este sóre si iubirea de sine isvoru, — între sóre si isvoru — între sóre si isvoru se viresce consciinti'a cá unu noru nepenetraveru, nimicesce radiele sórelui, cari neputendu strabate in isvoru, — lu-facu a vegetá, lu-omoru, si mórtea ast'a causédia dureri diavolesci . . . Vai! puterile tóte me parasescu, mintea me delasa. Ride de mine, vornice, cum ride satan'a de jertfele sale!

Vorniculu : O, Dómnè! cum lu-parasesci!

Stefanu : (Móle.) Am visatu, cà ne ospetám in gradin'a palatului sub cerulu limpede, ne petreceam animatu cu veselía si bucuría generala, — d'odata cerulu se intunecá, ventulu suffá cu vehementia, nori grei acoperira orisonulu, unu vuetu grozavu strabatea din adanculu pamentului încátu mi se parea, cá s'a deschisu, portile infernului . . . Hah, ce vijeliá! Ventulu urlá cu típete desperate, infioratóre, cu urlete cutrupitóre, monstruóse. Se parea cà vine geniulu resbunàrii siuerandu prin aeru, cu biciuri de focu, sè arda in lume pecatulu, crim'a, — sè persecuedie pe ucigatori. Hah! ce grozavu! O pauza si totulu érá in tacere — cumplita si infioratóre tacere, — atunci tacerea noptii fu conturbata prin unu típetu, la care ti-inghiatia sangele in vine, — érá paserea noptii care ne delectá cu concertulu seu. Abiá resunà típetulu si cerulu cu tóta man'á sa si-tramise elemintele sale. Fulgere si tresnete jocau cá fulgii de néua prin aeru, ér stejarii seculari erau aredicati din radecinile loru si spre rusínea naturei purtati de ventu cá niste paingini. Intr'unu astu-feliu de momentu rataciam isolatu de toti in o desiertatiune, — aruncatu cá unu valu de furiele elementelor. Ah, pentru antái'a óra a intratu fric'a in sufletulu meu, — asiá tremurám — pecatulu, pecatulu! . . . Voiám a me ascunde in adencimile pamentului, dar si dinsulu mi-a denegatu spriginulu. Candu d'odata mi se parea a audí resunetulu trimbitieloru, cari ves-

tescu sosirea unei armate, sperantia nóua mi-inspirá viétia, alergu in directiunea de unde se audiá sunetulu — sperám mantuire, rapede, rapede sborám inainte. Grozavu! Pamentulu se despica d'odata înaintea mea, aruncandu din adencimile sale o massa de schelete de ómeni, cari me incungiurau si se alipiau de mine. Hah ce grozavía! Mortii si-au parasiu mormintele loru! (Pausa.) Minti, limba de sierpe, minti! mortii nu invia! Si déca aru si invia, atunci de o alta natura trebuie sè fia invierea loru, — nu iadulu, de care se infióra si spiritele pecatelor. (Se asiédia intr'unu bratiariu si se invelue mai tare in mantéu'a sa de nópte.)

Vorniculu : (Cu o voce durerósa.) Vai Dómnè! si elu dice sè ridu, pe candu anim'a mi se infióra! Ce visu! Éta man'a provedintiei! Mórtea Arboresciloru va fi si mórtea lui.

Vorniculu : (Trezindu-se din meditatiune.) Cetele de schelete me incungiurau si mi se inchinau, da, càci eu sum stapanitoriu, Dómnulu Romaniloru. Si éta incepura a jucá, tunetele si vuetulu satanicu li érá music'a . . . Ce jocu spurcatu! cletinau din capete si mizimbiau unu zimbetu care ti-dictéza mórte, si te face sè-ti pierdi mintile. Joculu nu durá multu, tóte umbrele se retrasera, érá sè urmeze ceva insemnatu. Si intr'adeveru, én asculta!

(Finea va urmá.)

Lazaru P. Petrinu.

In giurulu lunei.

— Romanu, de Jules Verne. —

(Urmare)

Afara in spaci, si in laintrulu glontului érá intunericu fórtè mare. Caletorii nostri fure siliti sè aprinda gazulu, cá sè se véda unii pe altii. Inse lumin'a nu petrunse si afara, acolo remase totu intunericu cá mai nainte. Disparú pamentulu, disparú lun'a, disparú laturea luminata a lunei. Ei se aflau la partea intunecósa a lunei, care inchise dinaintea loru sórele si pamentulu.

Acésta parte a lunei nici odata nu vede pamentulu, catra care totu-de-una aceea-si lature e întórsa.

Unic'a delectare a loru érá cerulu plinu de stele, in mijloculu acestora unu cercu negru, lun'a intunecósa.

Dinsii multu timpu se delectara in acésta vedere pré interessanta. Dar in sfirsitu i desteptá unu simtimentu neplacutu, care devini totu mai puternicu: frigulu.

— Ce frigu grozavu e p'afara! — dise Ardan. Óre nu l'amu puté mesurá?

— Ba sè-lu mesurám, acum séu nici odata, — respunse Barbicane. Dar cum?

— Usioru. Vomu aruncá afara termometrulu, si acel'a, cá celelalte obiecte, va vini cu noi. Peste o

óra voi intinde man'a dupa elu si lu-voiu trage in laintru.

— Cu man'a? N'ar fi bine. Man'a ti-s'ar arde si inghiatiá de odata. Nu-lu vomu aruncá dara cu man'a, ei legandu-lu de o sfóra, lu-vomu tiné si trage de acest'a.

Asiá si facura. Ori câtu de iute deschisera dinsii usi'a, totusi intrá in o secunda fórte multu frigu. Peste jumetate de óra érași traserá in laintru termometrulu.

Acel'a aretá 140 graduri (Cels.) sub O. Si acésta nópte cu frigu atátu de cumplitu in luna du-réza 15 dile.

IX.

Parabola séu hyperbola?

Spre norocire caletorii nostri nu fure condamnatí sè pribegésca 15 dile in acéstn nópte fara lumina. Glontiulu loru, de candu parasi polulu nordicu alu lunei, se incovoia in directiune sudica, peste suprafati'a pamentului, totu cu aceea-si iutiéla, si usioru se putea calculá, cá mai de graba decátu dóue dile va si esá din umbr'a acestuia.

Caus'a acestei incovoiári fu atragerea lunei, care de si nu erá de ajunsu spre a mijloci cá glontiulu sè cada in luna, totusi ajungea pentru cá din candu in candu sè schimbe directiunea glontiului.

Acésta putere de atragere se desvólta si a supra planeteloru si cometeloru. Ast'a e caus'a elipsei in caletori'a loru. Unele dintré comete ambla atátu de strimbu, incátu in veci nu se rentorcu pe aceea-si cale. Acésta cale strimba se numesce apoi parabola séu hyperbola.

Parabola cu o iutiéla anumita, hyperbola cu o iutiéla anumita mai mare.

Barbicané si Nicholl, cei doi invetiati, incepura sè se dispute a supra temei, déca mersulu loru in giurulu lunei e parabola séu hyperbola?

Barbicané sustinea, cá e parabola; Nicholl reflectá cá e hyperbola. Apoi incepura a calculá, si implura o multime de diuarie cu x., sinus si cosinus. Dar nici unulu nu fu in stare sè invinga pe celalaltu.

In sfirsitu inse Mihaiu Ardan intierupse disput'a cu o propunere fórte potritrivita.

— Oh! voi, — dise elu, — domni cu sinus si cosinus, pentru ce ve disputati? Unde ne conduce acésta parabola?

— Nicairi.

— Nu in luna?

— Nu.

— Nu pe pamentu?

— Nu.

— Asiá dara in infinitu?

— Acolo.

— Si unde conduce hyperbol'a?

— Totu acolo.

— Asiá dara e totu una, ori care e calea nóstra din aceste dóue. Nu puteti decide, cáci n'aveti spre acestu scopu nici unu documentu positivu. Si apoi si déca ati puté decide: nici un'a nici alt'a nu pôte sè stramute sórtea nóstra.

Ardan avea totu dreptulu. Disput'a loru erá fórte nepotrivita si fara de prospectuln unui resultatu.

Vinitoriulu loru erá decisu. Déca nu voru perí de fóme si de sete, voru trebui sè móra totusi in tim-

pu scurtu pentru lips'a aerului, — presupunendu, cá pan'atunce nu voru inghiatiá.

Nóptea durá in continuu, de si pe pamentu erá deja diu'a. Dar ei nu puteau vedé nici pamentulu, nici diu'a acestuia. Inaintea loru stetea lun'a. De odata in acestu cercu intunecosu aparú unu punctu scliciosu. Se facú o rosiétia ardienda si se reversá o lucóre schinteiatóre.

Ce a fostu acést'a? Fara 'ndoiéla, unu vulcanu esplodatoru! Irumperea focului din laintru alu lunei. O vedere, pe cátu de sublímá, pe atát'a de mangaiatóre, in intunecimea noptii: acestu corpu cerescu intunecosu asiá dara totusi nu este arsu, nu este fara viétia! Cá arderea sè se póta indepliní, se poftesce aeru, cu oxigenu. Asiá dara celu putinu pe partea aceea a lunei totusi se afla aeru.

— E cu putintia, — dise Barbicané, — inse nu se póte dice cu siguritate. Vulcanulu, prin descompunerea chemica a unoru materii, insu-si póte sè produca oxigenulu trebuinciosu pentru ardere, fara cá acel'a sè se póta gasi si pe suprafati'a pamentului.

Jumetate de óra dupa esplasiune, activitatea vulcanului incetá si urmá érași intunecimea de mai nainte.

Nu peste multu inse se ivi o aparintia nóua. Acésta aparintia fu mai importanta, decátu cea precedentá; erá amenintiarea unui pericolu nou si positivu.

De odata aparú din eteru o massa gigantica. Erá cá o luna, dar o luna alba ardienda, si de odcóre cu atátu mai orbitóre, cáci despicandu intunecimea completa inaintá repede spre ei. Barbicané, Nicholl si Ardan se uitara unii spre altii, si fati'a loru oglindá spaim'a cea mai cumplita.

— Ce-i ast'a? — esclamá Ardan.

— Érași unu meteoru, aprinsu in mersulu seu grabnicu.

— Asiá dara totusi suntemu incungiurati de aeru, — dise Nicholl.

— Acesti meteori póta in sine conditiunile arderii loru, si n'au trebuintia de aeru, cá sè se aprinda.

Globulu de focu parea a fi cam in departare de 100 lieu, si in diametru erá cam de 2000 metrii. In fia-care secunda inaintá câte trei lieu, si fiindu cá parea a vini dreptu spre ei, se putea asteptá cá in 3—4 minute sè sosésca la glontiu.

Caletorii nostrii erau ómeni curagiosi, cu sange rece, — cu tóte aceste inse i cuprinse o spaima, ce nu se póte descrié. Ei remasera muti si nemiscati. Glontiulu loru parea a fugi dreptu spre mass'a de focu, cá si candu ar fi saritu in vârtejulu de flacare.

Barbicané apucá man'a sotiloru sei, si toti trei se uitau cu ochii incelestati spre lucórea orbitóre a corpului albu ardiendu. Ei credeau, cá sunt perduti, cá nu mai este mantuintia.

Dóue minute mai tardiu dupa aparinti'a repentina a meteorului (dóue vécuri de spaima!) glontiulu mai cá ajunse lu elu, candu de odata mass'a de focu esplodá cá o bomba, dar fara nici unu sgomotu — in eterulu fara aeru, unde sonulu nu are organe, cáci acel'a numai prin miscarea straturiloru de aeru devine audibilu.

Nicholl scóse o esclamatiune puternica. Toti trei sarira la feresti. Ce condeiu ar fi in stare s'ó descriá, ce penelu ar puté sè-si gasésca coloru destulu de viue spre a zugraví fidelu grandeti'a scenei ce se desvólta inaintea loru?

Câte-va mominte lucrarea generală fu atât de mare, încât partea nevizibilă a lunii deveni vedută. Și ceea ce ochi omenesci n'au putut încă să vedă, acești trei călători putură să zărească bine.

Ce vedură dinsii? Niste nori de-a supra corpului ceresc, din cari esira nu numai piscurile muntilor, dar și obiectele de marime mediocră, și chiar și cele mai mici cratere. Apoi niste siesuri nemarginite, dar nu pusthii seci, ci mari adevărate, în cari se oglindă frumosu focul artificialu de-a supra lor. În sfârșit niste întunecimi, cari de sigur erau paduri.

Intr'aceste schinteile se stinseră rându pe rându, și urmă erau noptea întunecată de mai înainte.

Fără îndoielă, călătorii noștri de asta-data scapă din pericolul celui mare.

Eră după miez-di la 5 ore și jumătate. Nicholl, ocupându-se în continuu cu telescopul său, pe partea de la miez-di a lunii observă un punct luminator. Acesta nu eră nici vulcan, nici meteor, ci soare.

— Soarele, soarele! — exclamă călătorii cu bucuria, și nici odată omu pământean n'ă simțit încă usiorare mai mare decât ei — în momentul acestă.

Acelă eră polul sudic al lunii. Pe langă acelă chiar asiă trebuie să mergă, că și cum au trecut pe langă celul nordic. Asiă dara ei încungurara lună. Asiă dara calea lor nu mai e parabolă, nici hiperbolă . . .

— Ci ellipsis, — încheie Nicholl.

Ei dara voru rateci în eternu în giurul lunii, glontiulu lor va devini lună, drabantulu acesteia. Grozava idea!

X.

Polul sudic. Cestiuni de viață.

Și totuși această idee conținea unu ce mângăitor. Celui puțin voru vedea pământul făgăduinței speranței lor, că Moise odinioară Canaanul, — de și nu potu pasi pe el. Și dora voru fi în stare a vegeta încă 15 zile, când soarele va lumina partea nevedută a lunii, și astu-felu o voru putea studia, — și apoi, după această placere înaltă, voru muri cu bucuria.

Și ei totuși înaintă intocmai precum calculă. Vedură muntii de pe lună, căci erau numai în departare de 50 kilometri de polul nordic. Acești munti ni sunt bine cunoscuți. Astronomii i-ă măsură. Scimu cât de nalti sunt. Înălțimea lor s'ă măsură din umbră lor. Galilei fu primul, care a constatat în luna esistența muntilor. Apoi Beer și Mädler completă această descoperire.

Glontiulu lor înaintă destul de repede a supra muntilor de la polul sudic. Între acestia cel mai interesant e Tycho, care se poate vedea și de pe pământ cu ochii liberi. În giurul lui o multime de munti mai mici.

— Ah! — suspină Ardan, — ce singurătate linișcite! Câte orășe s'ar putea fonda aici! Câți oameni neșăși de pe pământ aru putea să locuiescă aici în pace și liniște!

— N'ar încapa totuși aici, — răspunde Barbicane glumindu.

Intr'aceia dinsii nici nu observă, că radiele soarelui erau răspândite caldura, și astu-felu lor li

eră mai caldă. Repedile treceri ale naturii, din frigul celui mare în caldura mare, par că voiau să-i deprindă că se potă deveni seleniti (locuitori de lună.)

A devini seleniti! Această idee erași deșteptă în ei întrebarea: deca sunt în luna locuitori? După esperimentele lor de până-acuma, puteau să răspundă mai sigur la această întrebare.

— După părerea mea, — duse Barbicane, — cestiunea se împarte în două părți. Antău: este oare lună locuibilă în starea-i de fată? Și a două: avutu-ă ea oare cându-va locuitori?

— Pre bine, — duse Nicholl, — să căutăm dar a deslegă cestiunea prima!

— Marturisescu, — răspunde Ardan, — că eu nici acumă nu pot să răspund nimica la această întrebare.

— Eu, — grai Barbicane, — credu a putea răspunde pozitiv, că nu! Amu putut constată, că aerul nu încungură lună, prin urmare nici omeni nu pot să locuiescă pe ea. Încă pentru întrebarea a două, trebuie să răspund, că oare cându-va au locuit și în luna omeni întocmai că pe pământ, — cându adevărat și lună eră încungurată de aer că și pământul. Tote semnele arăta, că nu me însielu în presupunerea mea. Totu ce am vedut în luna, ni arăta, că trecutul lunii a fost că și prezentele pământului, — și că starea actuală a lunii ni arăta, că într'o oglindă, viitorul pământului.

— Prin urmare dara, — lu-înterupse Ardan, — lună ar fi mai bătrână decât pământul?

— Ba, înse ea a îmbătrânit mai degrabă. Compunându-se amândouă din materii ardende, a fost unu ce naturalu, că lună — că masa mai mică — să se răcescă și să îngheție mai curând decât pământul.

— Asiă dara și pământul are să treacă prin această fază?

— Negresitu.

— Când?

— Deca straturile lui voru fi atât de groase, încât caldura din întru nu va putea străbate prin ele.

— Și oare cându va urmă aceea?

— S'ă calculat, că pământul se va răci de totu în decursu de patru sute de mii de ani.

— E bine, ce-mi pasa. Până-ătunc noi nu vomu mai trăi.

— Nu ni poate pasă, căci nu vomu mai trăi noi de acumă pe pământ.

— Ai dreptu. Dar unde mergem?

Intr'aceste glontiulu totu înaintă. În diu'ă următoare ajunse erau la punctul neutralu.

În momentul acesta Barbicane, carele stetea la o ferăstă, se întorse către soții săi.

— Cademu, — duse elu cu fată înspăimantată.

— În luna? — întrebă Ardan.

— Ba. Pe pământ, — răspunde Barbicane.

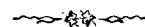
Grozava cădere — din o înălțime de 100,000 lie. Și încă cu iutețea din ce în ce crescândă.

— Suntemu perduți, — duse Nicholl.

— Dă-mne așă si feresce? — răspunde Barbicane.

Și glontiulu, că unu meteoru, cădea, cădea, cădea, spre pământ.

(Finea va urmă)

S A L O N U

Calindarul septemanei.

Duminec'a înaintea Nascerii. Evang. Matheiu Cap. 1 st. 1-24.

Dumin.	19	31	S. Mart. Bonifaciu.	
Luni	20	1	Sf. Ierom. Ignatiu.	⊕
Marti	21	2	Sta. Mart. Iuliana.	
Mercuri	22	3	Sta. Mart. Anastasia.	
Joi	23	4	S. S. diece Mart. din Crit.	
Vineri	24	5	Sta. Cuv. Mart. Eugenia.	
Samb.	25	6	(†) Nasc. Donn. n. Isusu Christosu.	

Ioanu Risticu.

De candu resboiulu de fatia între serbi si turci a isbucnit, numele unui barbatu a fostu adese ori amintitu in tôte diuarele. Acestu barbatu este Ioanu Risticu, pan'acuma ministru de externe alu Serbiei, capu alu partidei nationale liberale, care partida cu totu a dinsulu doriá unu resbelu între Sërbi si turci. Prin urmare dara cu totu dreptulu se pôte dice, că urditorulu acestui resboiu este Risticu.

Din acestu punctu de vedere este dara chiar la timpulu seu, cá — afara de portretulu acestui barbatu — sè mai publicámu si niste schitie biografice ale lui, cá astu-felu cetitorii nostrii inca sè-lu cunósca.

Ioanu Risticu fu nascutu la 1831 in Craguievatiu. Studiile mai innalte si le facu la universitatea din Heidelberga, si le incheiá la Paris. Sub domnirea lui Caragegevicu figurá ca secretaru in ministerulu de interne, mai apoi fu numitu siefu de sectiune. Rentorcându-se Milosiu Obrenovicu (1858,) lu-numi secretarulu deputatiunii care s'a tramisu la Constantinopole. In acésta missiune si-incepù Risticu carier'a diplomatica.

Mai tardiu Mihaiu Obrenovicu III, care recunoscu in elu eminentele calitáti spirituale, lu-tramise la Pórta, in calitate de represintantu alu Serbiei. Abiá petrecù inse acolo câtu-va timpu, candu tunurile turcesci érași incepura sè bubue sub Belgradu, (in 1862,) si bombardarea orasiului se incepù. Risticu avu atunce missiunea de a complaná cestiunile atátu de complicate; elu reusi fôrte bine, căci peste cinci ani turcii desiartara tôte forturile sêrbesci si le pre-detera Serbiei. Acést'a fu cea mai stralucita afacere diplomatica a sa, căci rezultatulu câstigatu se pôte atribui numai istetimii lui.

La anulu 1867 rentorcându-se Risticu din Constantinopole, principele Mihaiu lu-numi ministru de externe. Ér in anulu urmatoru lu-insarcinã cu missiune diplomatica in Viena, Berlinu si Petersburg, spre a negociá a supra incetării capitulatiuniloru. La Berlinu primi elu scirea, că principele Mihaiu fu ucisu (in 10 juniu 1868) in gradin'a Topsideru.

Prin uciderea principelui de siguru ar fi urmatu in Serbi'a o anarchia fôrte periculósá, de cumva in urmarea initiativei si insarcinării lui Blaznovatiu — Risticu n'ar fi plecatu indata la Paris, cá sè aduca de acolo la Belgradu pe tinerulu de 14 ani Milan Obrenovicu, care studiá tocmai atunce in Francia. Risticu lu-aduse, si poporulu lu-proclamá principe.

Noulu principe fiindu minorenu, se formá unu guvernulu provisoriu de trei membrii, compusu din

Blasnavatiu, Gavrilovicu si Risticu. Acest'a guverná pana la 1873, candu principele devini majorenu. In guvernulu compusu atunce, Risticu devini ministru de externe si mai tardiu siefulu consiliului de statu.

Precum dîseramu la inceputu, in timpulu din urma, de candu s'a pregatitu si a eruptu resboiulu între serbi si turci, Risticu érași ministru de externe in Serbi'a. Dicemu „a fostu“, pentrn că in urmarea incidentului cu monitorulu „Maros“ — despre care relataramu in nrulu trecut — dinsulu si-a datu dimissiunea dimpreuna cu intregulu ministeru. Pan'acuma inse nu s'a mai formatu altu ministeru, si — pare-ni-se — că érași o sè remana totu elu.

E bine, ori ce va urmá, nu se pôte negá, că Risticu e unu barbatu, de care putini a avutu Serbi'a. Are talentu, cultura, energia si este fôrte siretu.

—♦♦♦—

Echou din Satmare.

— 25 decemvre. —

Multu stimat dle Redactoru!

De unu timpu in cóce Romanii din comitatulu Satmariu in genere, si Romanii situati in giurulu Codrului, asiá numitii „Codreni“, intielegându-si scopulu sublimu la care trebue sè tinda: civilisatiunea morala — emuléza in cladirea bisericeloru pompóse si scóleloru bine organizate. Cu bucuria voiu sè ve notezu câte-va date.

Comunele romane de rangulu primu in lungulu Somesiului, incependu de la Satmariu pana la Baia-mare, cladira niste biserici fôrte frumóse. Asiá vedemu acést'a in comunele: Lipou, Borhidu, Vesmortu, Pomi etc. si de vomu luá in consideratiune, că comunitátile bisericesci satumarene n'au patronu — gloriá loru este multu mai mare.

De curendu avui fericirea a participá la binecurentarea bisericeii din Medisia-Romana, tienuta in diu'a de S. Nicolau 18 dec. a. c., o comuna, situata pe unu locu pitorescu, la umbr'a Codrului faimosului Pinteá!

Unu locu mai romanticu decâtu acesta de abiá se afla in pregiuru. De catra resaritu comun'a e limitata de Codrulu betranu, ce si-redica cu fala piscurile inalte, si crescute cu stejarii seculari, ér giuru — impregiuru de niste paduri dese, abundante in fere selbatece. Comun'a se estinde in lungulu unei valcele ce curge din Codru spre periulu Homorodu si pe dóue cóste de coline. Betranii carunti din comuna si astadi povestescu istori'a comunei, care odinióra erá mai mica si asediata in buzele Codrului, ér biserice'a loru mitutica de lemnu, stabilita pe fundamentu de bolovani — conformu satutieloru muntene — erá afara de satu intr'o departare de 1/2 óra. Cu timpulu crescându numerulu locuitoriloru, estirpau cu incetulu padurile folosite pan'acú de pasiune, si, findu că torintele ce curgea între casele loru esundandu dese ori li-causá daune — s'au mutatu in loculu unde se afla astadi.

Biserice'a de lemnu puciuu renovata sustá pana in dilele nóstre, candu apoi satenii vediendu-o de pré mica pentru incaperea credintiosiloru, — decisera a cladí biserica de pétra.

Preotulu loru de câti-va ani mai nainte, dlu I. Antalu li sprigini hotarirea nobila si apucandu-se cu seriozitate la lucru, — nu peste multu fu redicatu altariulu cultului divin, ér zidulu intregu, cu dosulu catra resaritu situatu pe o colina, par' că domina intrég'a comuna.

Dar zelosii credintiosi nu stetera locului, ci conformu imnului Psalmistului esaltatu de marirea casei Domnului, — sub conducerea preotului presentu Ioanu Farcasiu zugravira internulu bisericeii, ér iconostasulu auritu in abundantia si impodobitu cu picturele si ciradele dupa recerinti'a gustului modernu, — face impresiune suprindietória in animele spectatoriloru.

Afara de biserica, satenii setosi dupa sciintie si cunosciintie mai inalte, — de cari fusese lipsiti pan'aci, cladira scóla spaciósa, conformu prescripteloru legii de invetiamentulu popularu, si procurara instrumentele necesarie pentru studiu.

Acum déca vomu luá in consideratiune, că locuitorii acestei comune marunte — numerandu abia 5—600 suflete — tóte aceste le efeptuira din puterile loru proprie, din materialulu câstigatu cu multe sudori si ostenele, fara sè fia ajutorati de cine-va, — suplicandu indarnu la locurile mai inalte civile si bisericesci, — trebue sè ne plecámu si sè esprimámu tributulu recunosciintiei si laudei adeveratu meritate!

Acestu esemplu frumosu a insufletitu si pe locuitorii din comun'a vecina Solduba. La staruintiele preotului loru, carele asemenea e dlu Farcasiu, hotarira că la primavéra si ei sè cladésca o frumósa biserica de pétra.

Perseveranti'a Romaniloru satmarenii in cladirea bisericeloru si a scólororu este unu presemnu imbucuratori cu respectu la civilisatiunea loru, pentru că avendu ei locuintiele museloru, cari influintiéza spiritele loru, usioru se voru puté aredicá din pusetiunea de astadi, incatenati de impresiunile si insultele strainiloru, a caroru gertfa este renumitul, dar pré nefericitul Petru Branu si fostulu protop. de Seini adormitulu V. Maniu.

Codracani.

CE E NOU?

Satu'a lui Stefanu celu mare. Comitétulu a incassatu sum'a de 64,004 lei 10 bani; afara de acésta comitétulu are a primí de la comun'a Iasi 10,000 franci. Cu banii incassati s'au cumperatu obligatiuni de ale statului si de ale creditului fonciaru ruralu, si s'au depusu aceste valori la cas'a de consemnatiuni. Pentru ceea ce privesce construirea statuei, comitétulu a insarcinatu pe unulu din membrii sei, pe dlu Vasile Alesandri, cá sè cerceteze in Paris cu ce pretiu s'ar puté face acésta statua? Dsa a tratatu acolo cu mai multi artisti, dintre cari dlu Cordier, sculptoru, a propusu pretiulu celu mai moderatu, care este de 110,000 franci. Pe langa acésta suma mai adaugédu inca 10,000 franci pentru pregatirea terenului si alte chiertueli, resulta că trebue pentru edificarea statuei sum'a de 120,000 franci, — adeca mai de dóue ori atât'a, câtu s'a adunatu pan'acuma. Subscrierea dara se va continuá. Domnitorulu Carolu a subscrisu 2000 lei.

Cris'a din orientu totu nu s'a complanatu inca. Éta pe scurtu ce s'a intemplat in septeman'a trecuta.

Sambata s'a promulgatu in Constantinopole constitu-tiunea turcésca. Totu in acea di s'a deschisu, sub presiedinti'a lui Savfet pasia, prim'a siedintia a conferintiei oficiale. In acésta siedintia s'a predatu lui Savfet pasia hotaririle conferintieloru pregatitóre; acest'a si-a cerutu timpu pentru studiarea loru. A dóu'a siedintia a conferintiei erá decisa pe joi. Armistitiulu se va prelungi cu 14 dile. Delegatulu englesu a declarat, că va parasi Constantinopolea, de cumva Turci'a nu va primí hotaririle conferintieloru pregatitóre. In casulu acest'a si flot'a englesa se va rentórece a casa. Asiá dara Turci'a are sè remana de totu izolata. Midhat pasia fu numitu mare-viziru.

Din Bucuresci se depesiéza, că ministrii dati in judecata au refusat a se infatisiá inaintea comisiunii alese din sinulu camerei, si au declarat că numai judecatoriloru de la curtea de cassatiune se voru supune.

Cernajeff, carele nu si-a pré pututu inmulti laurii in resboiulu acest'a, nu se va mai rentórece in Serbia. In loculu lui a si sositu unu altu generalu russy, Nichitin, carele a si tinutu revista a supra corpuriloru de armata ruseseci, si dise oficieriloru, că dinsulu a vinitu din porunc'a Tiarului.

Simpatii italiene. Dlu C. A. Rosetti a adresatu directorului diuariului italianu „Lombardia“, o epistola in care accentuandu cris'a in care se afla acuma Romanii'a, dice — intre altele — „pentru ce Itali'a libera se uita la noi cu nepasare? La voi dar, dle si amice, la press'a italiana facemu unu apelu caldurosu!“ La acestu apelu „Lombardia“ — precum cetimu in „Romanulu“ — respunde astu-felu: . . . „déca independinti'a Romaniei ar fi espusa la vr'unu pericolu, si déca acésta sentinela inaintata a civilisatiunii latine in oriinte a trebuí s'ajunga a fi absorbita, fia ori candu, de elementulu slavu, sperámu cu taria, că Italia va redicá fórté susu vocea sa pentru apeararea drepturiloru acelu poporu, care e curatu carne din carnea nóstra si sange din sangele nostru si care, cá o santa traditiune, privesce pamentulu Italiei cá patri'a strabuniloru ei.

La Stulu Nicolae findu serbatórea onomastica a principelui de Muntenegru, Domnitorulu Carolu I l'a felicitatu prin telegrafu. Principele de Muntenegru s'a grabitu a responde totu prin depesia, multiamindu in termenii cei mai caldurosi pentru urárilé ce i s'ar tramisu.

Toiletele domnitóreloru din Europa de siguru voru interessá pe cetitóriele nóstre, de aceea vomu povesti câte ceva despre ele. Ex-regin'a Spaniei Isabela are in Europa cele mai frumóse dantele; pretiulu loru se urca la mai multe milióne si forméza unu adeveratu museu; in acest'a sunt dantele din tóte timpurile si tierile; cea mai ssumpa e o toaleta de dantele-alençon, care consta o suta de mii de franci. Regin'a Angliterei Victori'a are o colectiune fórté pretiósá de sialuri de cashmir; are unu shawl de India, care s'a facutu in decursu de 20 ani; unele din sialurile ei sunt tiesute cu fire de auru, si brodate cu margele si diamante. Si pretiulu acestora se urca la mai multe milióne. Victori'a, care de la mórtea barbatului ei se imbraca fórté simplu, nici odata nu intrebuintiéza aceste sialuri. Cea mai frumósa colectiune de rubine e a marei-ducése de Sachsen-Weimar. Famili'a imperatésca din Russia are cele mai frumóse juvaere de turchisu si margele; ér cas'a regésca englesa posedo o colectiune

förte pretiösa de safiru. Imperatul Francisu Iosifu are cea mai bogata colectiune de smaragde.

Biserica si scöla.

Civilisatiune unгурésea. Din Rodna vechia se scrie „Gazetei“, cá — in urmarea unei ordonantie ministeriale — judele processualu de acolo a scosu prin fortia de gendarmi atätu pe doi invetiatori, cátu si pe papöcölu si pruncii, din edificiulu scölei confessiu-rale, care a fostu proprietate privata a acelei scöle. Ma scimu in care secolu traimu! — esclama corespundintele.

Roman'ia a decisu a tramite la universitätile din Francia si Germania siese tineri, si a nume: Unulu pentru sciintiele matematice pure, pe terminu de trei ani si cu conditiune de a obtiné titlulu de doctoru in sciintiele matematice; unulu pentru sciintiele naturale, pe terminu de trei ani si cu conditiune a obtiné titlulu de doctoru in sciintiele naturale; unulu pentru fisica si chimia pe terminu de trei ani, cu conditiune de a obtiné titlulu de doctoru in sciintiele fisice; doi pentru litere, din cari unulu in specialu pentru pedagogia si didactica si altulu pentru filologi'a latina, pe terminu de patru ani fia-care, si cu conditiune de a luá doctoratulu in litere séu in filosofia, si unulu pentru sciintiele de statu si in specialu finantiele si statistica pe terminu de doi ani si cu conditiune de a obtiné titlulu de doctoru. Concursulu pentru obtinerea acestoru burse se va tiné la 1 fauru 1877, in palatulu universitätii din Bucuresci. Burs'a ce s'a fixatu este de 3000 lei pe anu.

Societati si institute.

Societatea de lectura a tinerimii de la institutul pedagogico-teologicu gr. or. romanu din Aradu va arangia la 19 31 dec. siodintia publica cu urmatörea programa: 1. „Descépta-te romane“, esecutatu de corulu vocalu sub conducerea lui L. Siepetianu cl. de c. III. 2. „Imnulu Donnului“, duetu pentru tenoru I. si basso II., esecutatu de S. Luminosu cl. de c. I. si V. Hamsea cl. de c. I. 3. „Influinti'a sciintiei si culturai a supra omenimei“, disertatiune de F. Leu'a cl. de c. I. 4. „Ciobanulu“, solo pentru soprana, esecutatu de I. Baia ped. de c. I. 5. „Sil'a“, poesía de Cesaru Boliacu, dechiamata de P. Ionasiu, cl. de c. II. 6. „Suenire de Mehadia“, esecutata pe flauta de V. Florescu cl. de c. II. 7. „Venatoriulu romanu“, esecutatu de corulu vocalu sub conducerea lui L. Siepetianu cl. de c. III. 8. „Esti unitu séu neunitu“, poesía de Grozescu, dechiamata de D. M. Ardeleanu cl. de c. I. 9. „Balcescu murindu“, solo pentru tenoru I. esecutatu de S. Luminosu cl. de c. I. 10. „Batal'a de la Calugaveni intre Mihaiu vitézulu si Sinan Pasia“, poesía de C. Aricescu, dechiamata de T. Pacala cl. de c. III. 11. „Doi ochi“, solo pentru tenoru I. esecutatu de V. Florescu cl. de c. II. 12. „Valörea opiniunii publice in raportu cu fericirea omului“, dialogu rostitu de V. Hamsea cl. de c. I. si R. Ciorogariu cl. de c. III. 13. „Tatarulu“, esecutatu de corulu vocalu sub conducerea lui L. Siepetianu cl. de c. III.

Literatura.

„Scöla Romana“, föia pedagogica si didactica pentru interesele instituteloru de cultura si ale organeloru acestora, edata si redactata de Ioanu Candrea si Basiliu Petri in Sibiiu, invita la prenumeratiune pe anulu urmatoriu 1877. „Scöla Romana“ va continuá a esi cá in anulu espiratu odata pe septemana, Vine-

ria, in formatulu si cu pretiulu de mai inainte, si adeca pentru Austro-Ungaria pe anulu intregu 5 fl., pe o jumetate 2 fl. 50 cr.; pentru Romania 16 franci pe anu inclusive porto. La dorinti'a si pentru starea materiala a multoru invetiatori redactiunea a primitu, cá pretiulu foi se se póta respunde si in 4 rate cuartale a 1 fl. 25 cr.; in schimbu pentru acestu favoru prenumeratiunile sunt obligatörie pentru anulu intregu. De la 10 esemplarie unulu se dá rabatu. Abonamentele se se faca de timpuriu si celu multu pana la 1-a januariu 1877 in Sibiiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben.)

Din Cernauti primiramu „Calindarul pe anulu 1877“ — redigiatu de dlu Mihaiu Calinescu, secretarul Societätii pentru cultura si literatur'a romana in Bucovina. Calindarul e bine compusu, si consta 60 cr.

„Revista europea“ o scriere lunara italiana, in brosiur'a sa din noemvre, publica unu articolu interesantu pentru noi Romanii, cáci in acel'a se descrie förte fidelu miscarea literaria si culturala in anii din urma atätu in Roman'ia, cátu si dincoce de Carpati. In sfrsitu articolulu se ocupa si de societatea pentru fondu de teatru romanu, care in anulu acest'a si-a tinutu adunarea generala la Lugosiu, si dice cá acésta societate tinde in modu satisfactoru la scopulu seu.

M u s i c a.

La Táborzky si Parsch in Budapesta au aparutu si ni s'au tramisu urmatörele piese musicale nöue, pentru pianu: „Circus“, polca repede, de Filipu Farbach jun., pretiulu 50 cr., — „Csárdás“ (Klarinétos az én nótám fujja . . .) de Tisza Aladár, pretiulu 60 cr., — „Dans la Clairière“, valsu de Filipu Farbach jun., pretiulu 80 cr. Pies'a e dedicata celebrei cantaretie, dömn'a Adéline Patti, marquise de Caux.

Industria si comerciu.

Cass'a de pastrare din Lugosiu a caliatu in concursu. Acést'a nu mai suprinse pe nimene, cáci dupa defraudările descoperite in primavér'a trecuta, caderea erá cá sigura. Cu töte aceste seicra causá mare sensatiune in giurulu Lugosiului, cu atätu mai vertosu, cáci acésta cassa de pastrare a mai avutu si alte filiale, a nume in Resitia, Caransebesiu si Orsiova, cari — in urmarea caderii ei — asemene au se cada. Cea din Resitia a si anuniatu concursulu; celelalte döue inca voru avé acésta sórte.

Deslegarea ghiciturei de semne din nr. 44:

Remani in suveniru, fiintia adorata,
Tu care eu-a ta lira natiunea ai maritu;
Sè-ti deie Celu putinte cununa meritata,
Sè fia alu teu spiritu si corpu-ti odihnitu!

I. Grozescu.

Bine au ghicit'o dömn'ele si domnisiörele: Fira Serafinu, Emilia Popu n. Marcusiu, Elena Ciple, Ermina Campianu, Sofia Cerniciu.

Deslegarea ghiciturei de semne din nr. 45:

Hah, cum sboru, cum sboru de iute
Scurtele si dulci minute,
Ce-amendoi le numerámu,
Cá din ör'a de 'ntelnire,
Facemu cea de despartire,
Si de nou ne 'nstrainámu!

Bine a ghicit'o dömn'a Emilia Popu n. Marcusiu.

Invitare la prenumeratiune.

Apropiandu-se finea anului, ne luăm voia a ro-gă de timpuriu pe toti aceia, cari dorescu să aiba „Familia“, să binevoiesca a tramite pretiulu, căci si in viitoru numai acelora li vomu tramite fói'a, cari au responsu inainte pretiulu de prenumeratiune.

La acésta hotarire ne-a silitu acea esperintia durerósa pentru noi, că cei mai multi carora li-amu tramisu in anii trecuti fói'a pe asteptare, séu nici la repetitele nóstre invitări nu ni-au tramisu restantie, séu celu multu au vinitu să nege, că dinsi au primitu fói'a; astu-felu apoi noi amu perdutu la publiculu romanescu peste 3000 fl.

Asiá dara să nu se mire nime, nici să se supere, că trebuie să refusăm ori ce rogare, de a se tramite fói'a pe asteptare. Nu mai putemu să implinim ase-mene cereri. Noi inca trebuie să platim regulatu in tipografia; ne rugăm dar că si abonantii nostrii să platésca regulatu, de cumva voiescu să aiba fói'a nóstra.

Din parte-ni prometemu, că vomu nisi a tiné „Familia“ la inaltínea literaturii nóstre. Spre acestu scopu, afara de concursulu vechiloru nostri colaboratori, si alu acelora cari au vinitu să ne onoreze in decursulu acestui anu, amu mai rogatu inca si pe alti barbati distinsi, cari au si promis a impliní cererea nóstra.

Ér in câtu privesce rubricile de noutăti, acele voru fi nisce oglinde fidele a totu ce le privesce; ér in deosebi *ce se atinge de evenimentele cari se pregatescu in orientu, vomu publicá in tota septeman'a unu resumatu alu loru, cá astu-felu si cetitorii nostrii să fia in curentulu tuturoru intemplamintelor mai importante, ma le vomu inzestrá si cu ilustratiuni, publicandu portretele barbatiloru cari voru jocá roluri mai de frunte in ele.*

Vomu publicá in tota lun'a 2—3 ilustratiuni, si de cumva numerulu abonantiloru nostri va cresce — si mai multe.

„Familia“ va aparé si in anulu viitoru in fiacare septemana odata, duminec'a, cu cuprinsu de o cóla si jumetate.

Pretiulu de prenumeratiune va remané celu vechiu: pe unu anu 10 fl., pe jumetate de anu 5 fl., pe 3 luni 2 fl. 70 cr., — pentru Romaní'a pe unu anu doi galbeni.

Favoruri pentru abonantii „Familiei.“

Toti aceia cari se abonéza la „Familia“ si-potu comandá la redactiunea nóstra cu pretiuri fórte sca-diute urmatórele carti:

1. „*Sclavulu Amorului*“, romanu originalu, de subscrisulu, in trei tomuri; pretiulu pentru abonantii „Familiei“ 2 fl., pentru altii 3 fl.
2. „*Novele*“, de subscrisulu, in 3 tomuri; pretiulu pentru abonantii „Familiei“ 1 fl. 50 cr., pentru altii 3 fl.
3. „*Poesii*“, de subscrisulu; pretiulu pentru abonantii „Familiei“ 50 cr., pentru altii 1 fl.
4. „*Cavalerii Noptii*“, romanu in 5 tomuri mari, de Ponson du Terrail, tradusu de subscrisulu; pre-

tiulu pentru abonantii „Familiei“ numai 2 fl. 50 cr., pentru altii 6 fl.

5. „*! e unde nu este rentórcere*“, român de Adrien Gabrielly, tradusu de T. Budu; pretiulu pentru abonantii „Familiei“ 50 cr., pentru altii 1 fl.

(Din „Panteonulu Romanu“, — „Columb'a“, — si „Tanda-Manda“ — nu se mai afla de vendiare nici unu esemplaru.)

Dintre tablouri avemu inca numai: „Traianu cu óstea trece Dunarea“, si „Portretulu lui Ionu Brateanu“, — celu d'antâiu pentru abonantii „Familiei“ 60 cr., pentru altii 2 fl., — alu doile pentru abonantii „Familiei“ 50 cr., pentru altii 1 fl. 50 cr.

Dupa aceste ne rugăm de toti amicii foii nóstre „Familia“, să binevoiesca a o recomandá in cerculu cunoscintei loru si altora!

 Colectantii primescu de la 5 esemplare unulu gratis.

„Siedietórea“

va aparé si in anulu viitoru in tota lun'a odata, in formatulu de pan'acuma, din candu in candu cu câte unu adausu. Pretiulu pe anulu intregu e numai 1 fl. — Esemplare complete se afla si din anulu 1875 si din 1876; fia-care cursu consta câte 1 fl. Domnii preoti, notari si invetiatori sunt rogati să adune abonanti pentru acésta fói'a.

Cu acésta ocaziune mai anunciám si

o noua întreprindere literaria pentru poporu.

Cá poporulu romanu, afara de „Siedietórea“ să mai aiba si altele de cetitu, amu hotaritu cá din candu in candu să dâmu la lumina câte o carticica scrisa in limb'a si dupa priceperea lui.

Cea d'antâia carticica va esi la Craciunu, si va cuprinde in sine:

„Goronulu lui Horia“,

o poveste, scrisa in versuri de subsemnatulu.

Pretiulu unei carticele este numai 5 cr., dimpreuna cu tax'a postala. Inse mai putine decâtu 10 esemplare nu se tramitu. Asiá dara de odata trebuie să se prenumere 10 insi.

Déca acésta carticica va fi bine primita, vomu dá sub téscu si altele câtu mai curendu.

Ne rogám de carturarii poporului romanu să respandésca între poporu si acésta întreprindere mai ieftina si decâtu „Siedietórea“, pe care — prin urmare — si cei mai saraci si-o voru puté câstigá.

Budapesta 1/13 decemvre 1876.

Iosifu Vulcanu.

Chiar acuma a aparutu de sub tipariu: „Ranele Natiunii“, romanu originalu in 3 tomuri, de Ios. Vulcanu. Recomandám acestu opu iubitoriloru de beletristica, cá lectura pentru serile lungi de érna, totu-odata cá premiu pentru Craciunu si anulu nou. Pretiulu unui esemplaru e 2 fl. Prenumerantiloru se va espedá in septeman'a viitóre.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu: **IOSIFU VULCANU.**

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1876. Calea tierei nr. 39.